

ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАННЯ КОМПАНІЙ ЯК СПОСІБ КОНЦЕНТРАЦІЇ КАПІТАЛУ

Досвід розвитку світової економіки останнім часом доводить, що концентрація капіталу шляхом його об'єднання, з'явилася та розвивалася історично досить тривалий час – від простої до більш складної: від розрізнених, автономних, дрібних форм до об'єднання, взаємопроникнення і зрощування у величезні організаційні об'єднання. Саме такою є звичайна логіка формування фінансового капіталу та його об'єднання з промисловим у межах єдиних організаційних утворень за класичними канонами ринкової економіки. Причому історично виробничий капітал забезпечив самостійно процес виділення зі свого складу нових форм капіталу, спочатку торгівельного, а згодом – і грошового, який з часом перетворився на фінансовий [1, с.15].

Загальновідомо, що вільна конкуренція сприяє концентрації капіталу. Концентрація ж, у свою чергу, призводить до монополії. Гонитва компаній за більшим прибутком і конкурентна боротьба між ними породжують концентрацію і централізацію капіталу, що веде до концентрації виробництва та зростання розмірів компаній. Водночас, концентрація виробництва тягне за собою концентрацію і централізацію капіталів. Крупні компанії переважають над дрібними і мають більшу конкурентоспроможність.

Тривалий час концентрація виробництва здійснювалась, головним чином, на основі концентрації капіталу. Концентрація капіталу – це збільшення розмірів капіталу в процесі його нагромадження за рахунок капіталізації частини прибутку. Зумовлюється технічним прогресом, концентрацією виробництва, посиленням конкуренції тощо. Зміцнює позиції компаній, робить їх стійкішими до циклічних коливань в економіці, дозволяє збільшити прибуток. Існують такі форми концентрації капіталу, як диверсифікація та комбінування. Крім промисловості концентрація капіталу охоплює і банківську сферу, та останнім часом набуває міжнародного характеру. Концентрація капіталу доповнюється його централізацією, тобто злиттям вже існуючих капіталів у крупніший [2].

Метод централізації капіталу не був поширений. Централізація капіталу – це збільшення розміру капіталу шляхом об'єднання капіталів декількох господарюючих суб'єктів в один великий капітал. Централізація капіталів може бути як добровільною, так і примусовою. Перший спосіб здійснюється на основі добровільного об'єднання капіталів окремих компаній у один капітал у тій чи іншій господарсько-правовій формі. Другий спосіб – це поглинання в процесі конкуренції малих і дрібних компаній крупними [3, с.327].

Феномен поглинання компаній, або придбання однією компанією контрольного пакета акцій іншої, є базовим принципом існування ринкової економіки. Можливість купівлі акцій компанії іншою компанією та обов'язковість вчинення пропозиції у разі переходу контрольного пакета акцій до іншої компанії, зазвичай, сприяє посиленню конкуренції, економічному прогресу та технологічному розвитку. Разом з тим, інститут поглинання тягне за собою низку правових питань, починаючи з корпоративного та трудового законодавства та завершуючи питаннями економіки. Важливим при цьому стає також інвестиційне законодавство, рівень культури корпоративного управління, регулювання фінансових послуг та питання відкритості ринків. Інститут поглинань пов'язується із

двома моделями – “ворожим” та “дружнім” поглинанням, залежно від позиції менеджменту компанії, що поглинається. Проте найбільше проблем у регулюванні, зокрема на європейському рівні, спричиняють “ворожі” поглинання, які є основною ознакою англосаксонської корпоративної моделі.

Залежно від корпоративних традицій світових держав, моделі регулювання “ворожих” поглинань значно відрізняються. Законодавство, що регулює поглинання компаній – це одна із тих сфер правового регулювання, яка вказує на фундаментальні відмінності у корпоративному праві країн-членів Європейського Союзу. Ця сфера правового регулювання останнім часом є особливо актуальною та порушує значну кількість дискусій не лише на європейському, але й на світовому рівнях.

При цьому слід виходити з того, що нині в Україні практично відсутня нормативна база з питання правового регулювання поглинання компаній. Саме тому, під час ухвалення законодавчих актів спрямованих на регулювання поглинань, потрібно зважати на те, що це одна із тих галузей, яка вимагає особливої уваги та ретельного аналізу характеристик ринку капіталів, інвестиційного клімату, наявних засобів регулювання фінансових послуг та рівня культури корпоративного управління [4, с.217].

Тож, у сучасних умовах для України залишається випробуваний у світі шлях до економічного прогресу та технологічного розвитку – концентрація капіталу, найбільш вдалою формою якого може бути створення та діяльність крупних холдингів, консорціумів, конгломератів тощо.

Список використаних джерел:

1. Закон перманентної концентрації капіталу: економічна історія та українські реалії. – К. : Ін-т законодавчих передбачень і правової експертизи, 2003. – 198 с.
2. Економічний словник-довідник / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sesia.org.ua/index.htm>.
3. Політичнаекономія: Навч. посібник / К.Т. Кривенко, В.С. Савчук, О.О. Беляєвтаін.; За ред. д-ра екон. наук, проф. К. Т. Кривенка. – К. : КНЕУ, 2001. – 508 с.
4. Кібенко О., Пендак Сарбах А. Право товариств (company law): порівняльно-правовий аналіз acquis Європейського Союзу та законодавства України / упоряд. Г. Друзенко, за наук. ред. О. Кібенко. – К. : Юстініан, 2006. – 496 с.